

ความเชื่อและพิธีกรรมของขบวนการฮะเร คริชณะ ในเมืองพัทยา

Beliefs and Rites of Hare Krishna Movement in Pattaya

พงษ์พัฒน์ พุงไธสง (Pongpat Tungtaisong)¹

ปรีดี พิศภูมิวิถึ (Predee Phisphumvidhi)²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา ความเชื่อและพิธีกรรมของขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยา พร้อมทั้งวิเคราะห์บทบาทความเชื่อและพิธีกรรมของขบวนการดังกล่าว โดยการศึกษาจากเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนามที่ศูนย์ปฏิบัติภักดีโยคะ สมาคมนานาชาติเพื่อคริสณะจิตสำนึก เมืองพัทยา ด้วยการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

ผลการวิจัยพบว่าขบวนการฮะเร คริชณะ เป็นขบวนการทางศาสนาแบบเทวนิยมที่นับถือพระกฤษณะเป็นเทพเจ้าสูงสุด โดยได้รับการปฏิรูปมาจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 เผยแพร่เข้ามาในเมืองพัทยา และสามารถดำรงอยู่ได้ ด้วยการเลือกรับปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและความเชื่อเดิม

ขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยา มีความเชื่อในพลังอำนาจและการอวตารของพระกฤษณะ มีเป้าหมายสูงสุดทางศาสนาเพื่อการหลุดพ้นจากการเวียนว่าย

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยา

¹ นิติบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

² สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ตายเกิดด้วยวิธีปฏิบัติภักดีโยคะ โดยความเชื่อนั้นเป็นพื้นฐานก่อให้เกิดพิธีกรรมอันเป็นแนวทางปฏิบัติสู่การหลุดพ้นที่เน้นการสวดมนต์ร้องเพลงเป็นหลัก ซึ่งพิธีกรรมต่าง ๆ จะมีความหมาย เกิดความขลังและศักดิ์สิทธิ์ได้ก็ด้วยการศรัทธาในความเชื่ออย่างไร้ข้อกังขา พร้อมทั้งมีบทบาทในฐานะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของสาวกในการดำเนินชีวิตประจำวัน ตลอดจนให้ความหวังเรื่องโลกหน้าและการหลุดพ้น

คำสำคัญ: ความเชื่อ, พิธีกรรม, ฮะเร คริชณะ, พัทยา

Abstract

This study has the objectives to study the origins, beliefs and rites of Hare Krishna movement in Pattaya City. It also contains the analysis of roles and rites of the movement using qualitative research methodology in studying documents, interviews, non-participant observation and participant observation at Bhakti Yoga Centre, the International Society for Krishna Consciousness at Pattaya City.

The research found out that Hare Krishna movement was a theism movement. It had Krishna as supreme god. The movement came from the reformation of Hinduism in 16th century A.D. The movement came to Pattaya City and survived through its adaptation to local beliefs and social concept.

Hare Krishna movement in Pattaya City believes in the power and reincarnation of Lord Krishna. Its highest purpose is to escape the Samsara through the practice of Bhakti yoga. This belief formed rites to attain extrication through chants. All of these rites are meaningful because of doubtless faith. The belief and rites are spiritual anchor in daily life, hope for the next life and extrication to its disciples.

Keywords: Beliefs, Rites, Hare Krishna, Pattaya

บทนำ

พระกฤษณะเป็นอวตารปางที่แปด (กฤษณาวตาร) ของพระนารายณ์ หรือ พระวิษณุ และเป็นเทพเจ้าองค์สำคัญของนิกายภาควัต ที่นับถือบูชาชาวสุเทพ หรือพระกฤษณะเป็นเทพเจ้าสูงสุด โดยเชื่อกันว่าชาวสุเทพหรือพระกฤษณะเป็นผู้นำ ชนเผ่าหรือกษัตริย์ผู้มีความสามารถ เป็นวีรบุรุษของประชาชนและมีผู้คนนับถือ มากมาย ต่อมาได้รับการยกย่องให้เป็นเทพเจ้ามีผู้บูชาชาวสุเทพ-กฤษณะมาตั้งแต่ สมัยโบราณ เรียกว่านิกายภาควัต โดยมีคนนับถืออย่างจริงจังอย่างน้อยที่สุดในพุทธศตวรรษที่ 5 หรือ 6 (จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา, 2535, หน้า 9) ต่อมาได้รับเอา พระวิษณุ (เทพองค์หนึ่งในหมู่สุริยเทพ) และพระนารายณ์ของศาสนาในยุคพระเวท มาผสมกลมกลืนกับบุคลิกลักษณะของพระกฤษณะ ประกอบกับได้รับอิทธิพลของ นิกายปาณจวาทร์ที่เชื่อในการปรากฏกายหรืออวตารของพระวิษณุ ทำให้พระกฤษณะ กลายเป็นพระวิษณุหรือพระนารายณ์อวตารปางที่แปด

ความเชื่อเรื่องพระกฤษณะได้รับการสืบทอดและเผยแพร่ไปยังภูมิภาคอื่น ๆ ในเอเชียอาคเนย์โดยเฉพาะดินแดนประเทศไทย แม้ไม่มีหลักฐานชัดเจนพอจะระบุ ได้ว่ามีกลุ่มชนในนิกายภาควัตที่นับถือพระกฤษณะเป็นเทพเจ้าสูงสุด แต่จากหลักฐาน ทางโบราณคดีได้ปรากฏความเชื่อเรื่องพระกฤษณะอยู่ในพุทธศตวรรษที่ 11-17 ดังเห็นได้จากประติมากรรมรูปเคารพและภาพสลักเล่าเรื่องพระกฤษณะที่ปรากฏ ตามโบราณสถานต่าง ๆ ในประเทศไทย แต่หลังพุทธศตวรรษที่ 18 ไม่พบหลักฐาน ทางโบราณคดีที่เกี่ยวข้องกับพระกฤษณะอีกเลย สันนิษฐานว่าความเชื่อเรื่อง พระกฤษณะคงได้รับความศรัทธาและแพร่หลายน้อยลงในขณะที่คติความเชื่อ ทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ยังคงสืบทอดมาจนปัจจุบัน โดยเฉพาะพิธีกรรมที่เกี่ยวข้อง กับสถาบันพระมหากษัตริย์

คติความเชื่อเกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์-ฮินดู (รวมถึงความเชื่อเรื่อง พระกฤษณะ) ได้มีการพัฒนาเรื่อยมาในแต่ละยุคสมัย มีองค์กรทางศาสนาฮินดู เกิดขึ้นอีกหลายองค์กร หนึ่งในนั้นคือ หริ กฤษณะ หรือ ฮะเร คริษณะ (Hare Krishna) ขบวนการทางศาสนาฮินดูที่เกิดขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 21 โดยไซตันยะ มหาประภู (Chaitanya Mahaprabhu, 1486-1534) ซึ่งเป็นคนแรกที่ริเริ่มกীরตान (การสวดมนต์ ร้องเพลง) ด้วยการรวมกลุ่มสวดมนต์ร้องเพลง หริ กฤษณะ (ฮะเร คริษณะ) ซึ่งมีเพียง

16 คำ “ฮะเร คริชณะฮะเร คริชณะ คริชณะ คริชณะ ฮะเร ฮะเร/ ฮะเร รามะ ฮะเร รามะ รามะ รามะ ฮะเร ฮะเร” ทั้งนี้เพื่อสวดบูชาภักดีผู้ฟังและแสดงความภักดีต่อพระกฤษณะ สอดคล้องกับที่วิทยา ศักยาภินันท์ (2549, หน้า 158-159) กล่าวว่า แนวทางภักดีแบบนี้แพร่หลายในรัฐเบงกอลและโอริสซาระยะหนึ่ง ก่อนจะเสื่อมความนิยมลง จนกระทั่งได้รับการฟื้นฟูขึ้นอีกครั้งจากการรณรงค์ของภักดีเวทานตะ สวามี ประภูปาท (Bhaktivedanta Swami Prabhupada, 1896-1977) ในพุทธศตวรรษที่ 25

ภักดีเวทานตะ สวามี ประภูปาท ได้เผยแพร่ความเชื่อเรื่องพระกฤษณะ โดยเน้นการปฏิบัติแบบภักดีโยคะในต่างประเทศ โดยเฉพาะที่นิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ได้มีการก่อตั้งสมาคมนานาชาติเพื่อคริชณะจิตสำนึก (International Society for Krishna Consciousness-ISKCON) หรือขบวนการฮะเร คริชณะ (Hare Krishna) ในปี.ศ. 2509 (1966) และได้มีการส่งสาธุศิษย์ไปเผยแพร่ความเชื่อดังกล่าวยังภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก ส่งผลให้มีขบวนการฮะเร คริชณะในหลายประเทศ เช่น ฝรั่งเศส อังกฤษ เยอรมนี อินโดนีเซีย ฯลฯ รวมถึงประเทศไทย

ขบวนการฮะเร คริชณะ เป็นกลุ่มคนที่นับถือพระกฤษณะเป็นเทพเจ้าสูงสุด และมีการรวมตัวอย่างเห็นได้ชัดเพียงกลุ่มเดียวในประเทศไทย มีการจดทะเบียนอย่างเป็นทางการกับภาครัฐในนาม “มูลนิธินานาชาติเพื่อคริชณะจิตสำนึก” และมีสถานที่ในการทำกิจกรรมหรือประกอบพิธีกรรมร่วมกันอยู่ตามเมืองท่องเที่ยวสำคัญอย่าง กรุงเทพมหานคร หัวหิน เกาะสมุย ภูเก็ต และที่เมืองพัทยา เป็นต้น

พัทยาคือเมืองท่องเที่ยวทางทะเลที่มีชื่อเสียง และมีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จากการสำรวจของฝ่ายทะเบียนและบัตรประชาชน สำนักปลัดเมืองพัทยา เมื่อปี พ.ศ. 2557 พบว่า เมืองพัทยามีประชากรตามทะเบียนราษฎรและประชากรแฝงรวมแล้วกว่า 500,000 คน ประกอบกับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่มีจำนวนมากในแต่ละวัน ส่งผลให้เมืองพัทยาคือเมืองที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม โดยเฉพาะความเชื่อทางศาสนา ซึ่งประชากรส่วนใหญ่ของเมืองพัทยานับถือศาสนาพุทธ ประมาณร้อยละ 80 ของจำนวนประชากรทั้งหมด รองลงมานับถือศาสนาอิสลาม ประมาณร้อยละ 16 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ศาสนาคริสต์ ประมาณร้อยละ 2 ของจำนวนประชากรทั้งหมด และศาสนาอื่น ๆ ประมาณร้อยละ 2 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งศาสนิกชนของแต่ละศาสนา

จะรวมตัวทำกิจกรรมหรือประกอบพิธีกรรมตามศาสนสถานต่าง ๆ อย่าง วัด โบสถ์ และสุเหร่า แต่บางศาสนาหรือบางนิกายก็ไม่มีศาสนสถานให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น ขบวนการฮะเร คริสณะ ซึ่งเป็นศาสนาฮินดูนิกายหนึ่ง ที่จะมีการประกอบพิธีกรรมร่วมกันที่ศูนย์ปฏิบัติภักดีโยคะ ตั้งอยู่บริเวณถนนพญา-นาเกลือ ซอยนาเกลือ 18 (ศูนย์พญา)

ปัจจุบันความเชื่อและพิธีกรรมของขบวนการฮะเร คริสณะในเมืองพญา มีบทบาทในระดับประชาชนเท่านั้น ศิลปกรรมรูปเคารพส่วนใหญ่เน้นลักษณะท่าทางที่แสดงออกอย่างมนุษย์ เช่น ความซุกซนของพระกฤษณะวัยเด็ก พระกฤษณะในอิริยาบถเป่าขลุ่ย และมักปรากฏคู่กับนางราธาเสมอ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้แสดงออกถึงความสวยงามและความสุขของพระกฤษณะ ในขณะที่พิธีกรรมต่าง ๆ นอกจากจะมีการกล่าวถึงเรื่องราวของพระกฤษณะ คำสอนในภควัตคีตา หรือวัตรปฏิบัติต่าง ๆ แล้ว การสวดมนต์หรือการทำสมาธิจะเน้นที่ความสุขความสนุกสนาน โดยเฉพาะการสวดมนต์ “ฮะเร คริสณะ” แบบเป็นกลุ่ม ซึ่งจะเป็นการร้องเพลงร่วมกัน โดยมีเครื่องดนตรีประกอบจังหวะและถือเป็นการทำสมาธิอย่างหนึ่ง นอกจากนี้ผู้สวดมนต์ทั้งชายและหญิงก็มักจะลุกขึ้นเต้นรำไปตามจังหวะขณะสวดมนต์บูชาพระกฤษณะด้วย โดยที่ศูนย์พญาจะมีสาวกในขบวนการฮะเร คริสณะ มารวมตัวประกอบพิธีกรรมค่อนข้างมากในวันเสาร์ของแต่ละสัปดาห์ และวันสำคัญทางความเชื่อ เช่น วันคล้ายวันประสูติพระกฤษณะ (กฤษณะชนมาฮ์ฏฐมี) ราวเดือนสิงหาคม-กันยายน ที่จะมีการจัดงานอย่างยิ่งใหญ่และมีสาวกผู้นับถือร่วมงานจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังมีการร่วมกับภาครัฐในการแห่ขัณฑ์นาถ (รูปเคารพพระกฤษณะปางหนึ่ง ประอบด้วยรูปเคารพ 3 องค์ คือ พระกฤษณะ (ขัณฑ์นาถ) พลราม และสุพัตรา) ไปตามถนนสายสำคัญของเมืองพญาพร้อมกับขบวนเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสวันพ้อแห่งชาติ โดยขณะแห่จะมีการสวดมนต์ ร้องเพลง เต้นรำ พร้อมแจกอาหารมังสวิวัติและหนังสือคำสอนไปด้วย อันเป็นการดำเนินกิจกรรมทางความเชื่อของขบวนการฮะเร คริสณะในเมืองพญาที่เป็นไปอย่างเปิดเผยต่อสาธารณชน

การปรากฏขึ้นของขบวนการฮะเร คริสณะในเมืองพญา แม้การรับรู้ความเชื่อดังกล่าวจะมีไม่มากนัก แต่ก็นับว่าเป็นปรากฏการณ์ทางความเชื่อที่ค่อนข้างแปลกใหม่

และน่าสนใจในสังคมไทย เนื่องจากขบวนการฮะเร่ คริสตณะ เป็นกลุ่มชนเดียวในประเทศไทยที่มีการนับถือบูชาพระกฤษณะเป็นเทพเจ้าสูงสุด มีการรวมตัวทำกิจกรรมทางความเชื่ออย่างเห็นได้ชัดและค่อนข้างเปิดเผยต่อสาธารณชนจนได้รับการยอมรับในระดับหนึ่ง แม้จะมีจำนวนผู้นับถือไม่มากเหมือนความเชื่อทางศาสนาอื่น ๆ ในประเทศไทยก็ตาม ส่วนในแง่ของการนับถือบูชา นั้น การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ของขบวนการฮะเร่ คริสตณะ ก็ค่อนข้างแตกต่างไปจากพิธีกรรมทางศาสนาอื่น ๆ หรือแม้กระทั่งการบูชาเทพเจ้าของศาสนาฮินดูเองก็ตาม ที่ส่วนใหญ่พิธีกรรมจะเป็นไปด้วยความสงบ ก่อให้เกิดความขลังและศักดิ์สิทธิ์ บางครั้งเมื่อเสร็จสิ้นพิธีกรรมก็อาจผ่อนคลายด้วยมหรสพสมโภชต่าง ๆ บ้าง ในขณะที่พิธีกรรมของขบวนการฮะเร่ คริสตณะจะเน้นที่การสวดมนต์ร้องเพลงตามเสียงดนตรีประกอบและเต้นรำตามจังหวะ ก่อให้เกิดความสุขและความสนุกสนานรื่นเริงขณะประกอบพิธีกรรมมากกว่าความขลังและศักดิ์สิทธิ์ ฉะนั้นจึงอาจถือเป็นพิธีกรรมทางศาสนาหรือความเชื่อที่ค่อนข้างแปลกใหม่และแตกต่างไปจากสังคมไทย หนึ่งเมืองพัทยาเป็นสิ่งศที่มีหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเชื่อ แต่ประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังคงศรัทธาในพระพุทธรศาสนา ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจว่าขบวนการดังกล่าวเข้ามาและดำรงอยู่ได้อย่างไรในสังคมเมืองพัทยา ท่ามกลางความแตกต่างทางศาสนาและความเชื่อ ประกอบกับเมืองพัทยาเป็นเมืองเศรษฐกิจที่สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวกว่าแสนล้านบาทต่อปี การเผยแพร่ขบวนการฮะเร่ คริสตณะในเมืองพัทยาครั้งนี้จึงน่าสนใจว่า มีบทบาทและนัยสำคัญอย่างไรต่อเศรษฐกิจและการดำรงชีวิตของสาวกบ้าง การศึกษาในครั้งนี้จึงเน้นที่ความเป็นมาของขบวนการฮะเร่ คริสตณะในเมืองพัทยา รวมทั้งศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของขบวนการดังกล่าว เพื่อเชื่อมโยงถึงบทบาทที่มีต่อสาวกและสังคม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาความเป็นมาของขบวนการฮะเร่ คริสตณะในเมืองพัทยา
2. ศึกษาความเชื่อของขบวนการฮะเร่ คริสตณะในเมืองพัทยา
3. ศึกษาพิธีกรรมของขบวนการฮะเร่ คริสตณะในเมืองพัทยา
4. วิเคราะห์บทบาทความเชื่อและพิธีกรรมของขบวนการฮะเร่ คริสตณะในเมืองพัทยา

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของขบวนการฮะเร คริสตณะในเมืองพัทยา ผู้วิจัยนำแนวคิดจากสองสำนักมาปรับประยุกต์ใช้ ได้แก่ แนวคิดสัญวิทยา (Semiology) โดย โรล็องด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) แนวคิดดังกล่าวจะพยายามชี้ให้เห็นว่า วัตถุหรือปรากฏการณ์หนึ่ง ๆ นั้น จะมีความหมายก็เพราะมีตำแหน่งหน้าที่ภายในระบบใหญ่อย่างไร ด้วยการมองทั้งในระดับโครงสร้างหรือกระบวนชุด (Paradigm) และระดับกระแสความหรือในระนาบเดียวกัน (Syntagm) เพื่อค้นหาความหมายที่แท้จริงหรือนัยสำคัญบางประการของความเชื่อและพิธีกรรม และแนวคิดบทบาทหน้าที่นิยม (Functionalism) ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดดังกล่าวจาก วิลเลียม บาสคอม (William Bascom) ที่มองว่า วัฒนธรรมส่วนต่าง ๆ ในสังคมมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์ ทั้งทางด้านปัจจัยพื้นฐาน ด้านความมั่นคงของสังคม และความมั่นคงทางด้านจิตใจ เพื่อให้เข้าใจบทบาทความเชื่อและพิธีกรรมของขบวนการฮะเร คริสตณะที่มีต่อสังคมและสาวกในเมืองพัทยา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การสำรวจและรวบรวมข้อมูล

การทำวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสำรวจรวบรวมและศึกษาข้อมูล 2 ลักษณะ คือ

1.1 ศึกษาข้อมูลจากหนังสือ วารสาร บทความวิชาการ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ เช่น คติความเชื่อ วิวัฒนาการทางความเชื่อ คัมภีร์ทางศาสนา เทพเจ้า พิธีกรรม เทศกาลสำคัญ และนิกายต่าง ๆ ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ความเป็นมาและการดำรงอยู่ของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูในประเทศไทย เรื่องราวเกี่ยวกับการอวดตารของพระวิษณุหรือพระนารายณ์ โดยเฉพาะกษัตริย์อวดตาร (นารายณ์อวดตารปางที่แปด) ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่นับถือพระกษัตริย์เป็นเทพเจ้าสูงสุด รวมถึงความเป็นมาของสมาคมนานาชาติเพื่อคริสตณะจิตสำนึกทั้งในและต่างประเทศ

1.2 เก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) ในกิจกรรม

หรือพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ขบวนการฮะเร คริสณะปฏิบัติร่วมกัน โดยเฉพาะพิธีกรรมในการชุมนุมของขบวนการฮะเร คริสณะที่ศูนย์พัทยาในทุกวันเสาร์ และพิธีกรรมในวันกฤษณะชนมาอัฐฐมี (วันคล้ายวันประสูติพระกฤษณะ) และวันสำคัญอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับขบวนการฮะเร คริสณะ พร้อมทั้งสัมผัสภาชณ์พูดคุยกับบุคคลที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556-พ.ศ. 2558

2. การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งข้อมูลภาคสนามมาศึกษา โดยประยุกต์แนวคิดสัญวิทยาและแนวคิดบทบาทหน้าที่นิยมมาวิเคราะห์เชื่อมโยงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ บทบาทความเชื่อและพิธีกรรมของขบวนการฮะเร คริสณะที่มีต่อสาวกและสังคมในเมืองพัทยา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงความเป็นมาของขบวนการฮะเร คริสณะในเมืองพัทยา
2. เข้าใจความคิดความเชื่อของสาวกขบวนการฮะเร คริสณะในเมืองพัทยา
3. สร้างความสัมพันธ์อันดีท่ามกลางความต่างทางเชื้อชาติ และความเชื่อเพื่อการดำรงอยู่ร่วมกันในสังคม

ผลการวิจัย

ขบวนการฮะเร คริสณะเผยแพร่เข้ามาในประเทศไทยอย่างจริงจังเมื่อประมาณสามสิบปีที่ผ่านมา โดยนายกฤษณะ สังคิตทาน หรือราม ด้ชมัน ดาส ในขณะที่ขบวนการฮะเร คริสณะในเมืองพัทยา มีจุดเริ่มต้นจาก นายนรหริ สุศิวะพร และครอบครัว เมื่อประมาณสิบกว่าปีที่ผ่านมาและสืบเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบันจากการศึกษา พบว่า ขบวนการฮะเร คริสณะในเมืองพัทยา มิได้สืบเนื่องมาจากความเชื่อเกี่ยวกับพระกฤษณะที่เคยแพร่หลายในประเทศไทยในอดีต หากแต่เป็นวัฒนธรรมทางความเชื่อรูปแบบใหม่ที่มาจากต่างประเทศแต่ได้รับการพัฒนาสืบทอดให้เหมาะสมกับสังคมไทยมากขึ้น เช่น หนังสือเผยแพร่คำสอนที่เป็นภาษาไทย อาหารมังสวิวัตที่ปรุงแบบอาหารไทย ไม่ปิดกั้นการนับถือเทพเจ้าองค์อื่นในศาสนา

พราหมณ์-ฮินดู อย่างพระศิวะหรืออูมาเทวี รวมถึงพระพุทธเจ้าในพุทธศาสนา เป็นต้น ประกอบกับสาวกขบวนการฮะเร คริสณะในเมืองพัทยาสน์ใหญ่เป็นชาวต่างชาติ อาทิ อินเดีย เนปาล พม่า รัสเซีย และชาวยุโรปที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย รวมถึงบุคคลสัญชาติไทยแต่เชื้อชาติอื่น ที่นับถือขบวนการฮะเร คริสณะ หรือเป็นชาวฮินดู มาก่อนแล้ว ในขณะที่บุคคลเชื้อชาติไทยนั้นมีสัดส่วนน้อยมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะธรรมเนียมการปฏิบัติที่ไม่สอดคล้องกับธรรมเนียมเดิมของประชาชนในเมืองพัทยา เช่น การสวมดนตรีร้องเพลงเต้นรำอย่างสนุกสนานขณะประกอบพิธีกรรม หรือ การไม่รับประทานเนื้อสัตว์ เป็นต้น จึงทำให้ขบวนการดังกล่าวไม่ค่อยได้รับความนิยม ในหมู่มุคนเชื้อชาติไทยที่อาศัยอยู่ในเมืองพัทยาเท่าไร แต่ด้วยเมืองพัทยาเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม มีลักษณะทางสังคมที่เปิดกว้าง พร้อมทั้งจะเลือกรับและปรับตัวกับวัฒนธรรมใหม่อยู่เสมอ จึงส่งผลให้ ขบวนการฮะเร คริสณะ สามารถดำรงอยู่ได้ในเมืองพัทยาจนกระทั่งปัจจุบัน

ขบวนการฮะเร คริสณะในเมืองพัทยา นับถือพระกฤษณะในฐานะบุคลิภาพสูงสุดแห่งพระเจ้า แม้กระทั่งพระวิษณุหรือพระนารายณ์ก็เป็นเพียงอวตารหนึ่งของพระกฤษณะ ซึ่งแตกต่างจากศาสนาฮินดูที่นับถือพระวิษณุเป็นหนึ่งในมหาเทพตรีมูรติเทพเจ้าสูงสุด ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า เหตุที่นับถือพระกฤษณะเป็นเทพเจ้าสูงสุด อาจเป็นเพราะความใกล้เคียงกับมนุษย์มากกว่าอวตารปางอื่น ๆ ในพระนารายณ์ อวตารสิบบาง อาทิ รูปลักษณะอย่างมนุษย์ ลักษณะนิสัยอย่างมนุษย์ และความสัมพันธ์อันใกล้ชิดของเทพเจ้ากับมนุษย์ตามเรื่องราวในมหากาพย์มหาภารตะและคัมภีร์ปุราณะ และเชื่อว่าพระกฤษณะอยู่กับมนุษย์ตลอดเวลา ผ่านความเชื่อเรื่องการอวตาร โดยเฉพาะการอวตารล่าสุดของพระกฤษณะและนางราธาร่วมกัน คือ ไซตันยะ มหาประภู เพื่อชี้แนวทางแห่งการหลุดพ้นที่ถูกต้องแก่มนุษย์ในยุคปัจจุบัน

แนวทางการปฏิบัติเพื่อเป้าหมายสูงสุดทางศาสนาหรือการหลุดพ้นของขบวนการฮะเร คริสณะในเมืองพัทยา จะยึดถือคัมภีร์ภควัทคีตาฉบับเดิมที่ไม่ผ่านการตีความ เพราะเชื่อว่าเนื้อหาในคัมภีร์ภควัทคีตาเป็นสิ่งที่ออกจากโอษฐ์ของพระกฤษณะโดยตรง แต่สาวกก็เลือกที่จะศึกษาและเชื่อผ่านการอธิบายของภักติเวทานตะ สวามี ประภูปาท ผู้ก่อตั้งสมาคมนานาชาติเพื่อคริสณะจิตสำนึกหรือขบวนการฮะเร คริสณะ ที่มีการแปลในหลายภาษารวมถึงภาษาไทย โดยเชื่อว่า

เป็นการอธิบายที่ไม่ผ่านการตีความและมีความถูกต้องเชื่อถือได้ ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่น่าสังเกต คือ พรหมัน โมกษะ และโยคะ

พรหมันตามความเชื่อในศาสนาฮินดูคือความจริงอันสูงสุด เป็นสิ่งที่ไม่มีการปรุงแต่ง เรียกว่า นิรคุณพรหมัน แต่สาวกขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยาเชื่อว่า พรหมันยังมีชีวิตความจริงอันสูงสุด เพราะการบรรลุซึ่งความจริงอันสูงสุดแบ่งได้สามระดับ คือ พรหมันหรือดวงวิญญาณอันไร้รูปลักษณะที่แผ่กระจายอยู่ทั่วไป ปริมาณมันหรือพระผู้เป็นเจ้าของที่สถิตอยู่กับสิ่งมีชีวิตทั้งปวง และองค์ความหรือบุคลิกภาพสูงสุดแห่งพระเจ้าในรูปลักษณะพระกฤษณะ เพราะฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า สาวกขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยาเชื่อว่าพรหมันนั้นมีรูปร่าง เรียกว่า สคุณพรหมัน การบรรลุพรหมันหรือความจริงอันสูงสุดของขบวนการดังกล่าว คือ การรู้แจ้งในพระกฤษณะ ด้วยการปฏิบัติภักดีโยคะ หรือการปฏิบัติรับใช้พระองค์

โมกษะ หรือความหลุดพ้นอันเป็นเป้าหมายของศาสนาฮินดู รวมถึงขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยาด้วย โดยสาระสำคัญของโมกษะอยู่ที่การหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ การเข้าถึงภาวะที่หาทุกขมิได้ และการเป็นหนึ่งเดียวกับพรหมัน (วัชระ งามจิตจรเจริญ, 2547, หน้า 45) คล้ายกับนิพพานในพุทธศาสนา ซึ่งการบรรลุโมกษะตามความเชื่อของสาวกนั้นคือการเป็นส่วนหนึ่งของพรหมัน กล่าวคือมิได้เป็นหนึ่งเดียวกับพรหมันทั้งหมด เพราะสาวกเชื่อว่าดวงวิญญาณแต่ละดวงมีความเป็นปัจเจกแม้จะบรรลุโมกษะแล้วก็ตาม ทั้งนี้มาจากความเชื่อของสาวกที่ว่า มนุษย์หรือดวงวิญญาณแต่ละดวงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของพรหมันหรือพระกฤษณะในฐานะที่ต่ำกว่า และปฏิบัติรับใช้พระองค์มาก่อน เพราะฉะนั้นเมื่อบรรลุโมกษะแล้วก็ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของพรหมันที่เป็นปัจเจก กล่าวคือ เป็นดวงวิญญาณที่อาศัยร่างทิพย์ปฏิบัติรับใช้พระกฤษณะในโลกทิพย์ดั้งเดิม เพียงแต่ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏอีก

โยคะ หรือแนวทางปฏิบัติเพื่อการหลุดพ้น ในคัมภีร์ภควัทคีตาปรากฏทั้งสามอย่าง คือ กรรมโยคะ ชญาณโยคะ และภักดีโยคะ แต่จะเน้นภักดีโยคะมากที่สุด อาจเป็นเพราะต้องการชี้ให้เห็นว่า ความภักดีถือเป็นจุดเริ่มต้นของโยคะอื่น ๆ ที่จะนำไปสู่การหลุดพ้น แต่ขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยานั้น ถือว่าภักดีโยคะเป็นแนวทางปฏิบัติเดียวแห่งการหลุดพ้น โดยเฉพาะการสวดมนตร์ร้องเพลงที่เน้น

ความสนุกสนาน ซึ่งถือเป็นแนวทางปฏิบัติที่ง่ายและเหมาะสมกับคนในยุคปัจจุบันมากที่สุด

ฉะนั้น ความเชื่อของขบวนการฮะเร คริสณะในเมืองพัทยา จึงเป็นความเชื่อทางศาสนาแบบเทวนิยม กล่าวคือ เชื่อในพลังอำนาจของเทพเจ้าว่า มีผลต่อความเป็นไปของชีวิตสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตล้วนเป็นผลมาจากความพึงพอใจของเทพเจ้า หากปฏิบัติรับใช้เทพเจ้าด้วยวิธีปฏิบัติภักดีโยคะตามแนวทางของขบวนการฮะเร คริสณะ เทพเจ้าก็จะพึงพอใจและบันดาลให้ชีวิตมีความสุข โดยมีการนับถือพระกฤษณะเป็นเทพเจ้าสูงสุด ในขณะที่เทพเจ้าองค์อื่น ๆ นั้นนับถือตามความเชื่อส่วนบุคคลบนพื้นฐานที่ว่าเทพเจ้าองค์อื่น ๆ เป็นเพียงอนุหนึ่งของพระกฤษณะ โดยเป้าหมายสูงสุดของสาวกในเมืองพัทยา คือ การหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด และกลับไปปฏิบัติรับใช้พระกฤษณะยังดินแดนของพระองค์ ด้วยการอุทิศตนเสียสละรับใช้ซึ่งมีอยู่เก้าแนวทาง ตามการอธิบายคัมภีร์ภควัทคีตาของ ภักติเวทานตะ สวามี ประภูปาท ซึ่งเน้นการปฏิบัติภักดีโยคะว่าเป็นหนทางสู่การหลุดพ้น โดยมีข้อห้ามสี่ประการหรือศีลสี่เป็นเครื่องบังคับจิตใจให้ตั้งอยู่ในความดี ไม่หลงไปกับตัณหาและอวิชชา

พิธีกรรมของขบวนการฮะเร คริสณะในเมืองพัทยา เป็นเครื่องสนับสนุนความเชื่อของขบวนการดังกล่าวให้เกิดความน่าเชื่อถือ ความขลังและศักดิ์สิทธิ์ ทำหน้าที่เสมือนตัวเชื่อมระหว่างมนุษย์ (ผู้อยู่ใต้อำนาจธรรมชาติ) กับเทพเจ้าหรือพระกฤษณะ (ผู้อยู่เหนืออำนาจธรรมชาติ) โดยไม่จำเป็นต้องมีพรหมณ์เป็นผู้ติดต่อสื่อสารกับเทพเจ้า ฉะนั้น การที่บุคคลจะเข้าถึงพระกฤษณะผ่านพิธีกรรมได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเชื่อในพลังอำนาจของเทพเจ้า เชื่อในการมีอยู่จริงและการอวตารของพระกฤษณะดังปรากฏในปุราณะและตำนานต่าง ๆ เชื่อว่าคัมภีร์ภควัทคีตาเป็นคำสอนที่ออกจากพระโอษฐ์ของพระกฤษณะโดยตรง และเชื่อในแนวทางปฏิบัติภักดีโยคะที่ ภักติเวทานตะ สวามี ประภูปาทได้วางแนวทางไว้ อย่างไรก็ตามข้อสงสัย พิธีกรรมต่าง ๆ ของขบวนการฮะเร คริสณะจึงมีความหมายในแง่การอุทิศตนเสียสละรับใช้พระกฤษณะในฐานะบุคลิภาพสูงสุดแห่งพระเจ้า และรับรู้ถึงความพอใจของพระองค์ จากความสุขความสนุกสนานที่ได้จากการประกอบพิธีกรรมปฏิบัติรับใช้พระองค์ แต่หากบุคคลที่ไม่เชื่อในความเชื่อดังกล่าว

หรือเชื่ออย่างมีข้อสงสัยแล้ว พิธีกรรมก็จะมี ความหมายเพียงแค่การบูชาเทพเจ้า เพื่อให้พระองค์ทรงพอพระทัย ในขณะที่บุคคลผู้นั้นจะไม่รู้สึกถึงความพอพระทัยของเทพเจ้าผ่านความรู้สึกที่ได้จากการประกอบพิธีกรรมในขณะนั้น เช่นเดียวกับการที่บุคคลภายนอกอาจมองการสวดมนต์ร้องเพลงเต้นรำของขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยา เป็นเพียงแค่การกระทำที่ค่อนข้างแปลกอย่างหนึ่ง ฉะนั้น พิธีกรรมของขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยา จะมีความขลังและศักดิ์สิทธิ์ หรือมีความหมายที่แท้จริงได้ก็ด้วยพื้นฐานจากความเชื่อที่เป็นตัวสนับสนุนอันสำคัญ

จากการศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ ของขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยา แสดงให้เห็นว่าแม้สาวกจะไม่นิยามตนเองว่าเป็นชาวฮินดู แต่หลายสิ่งล้วนสืบเนื่องมาจากคติพราหมณ์-ฮินดู แต่ได้รับการปฏิรูปให้สอดคล้องกับความเชื่อและพิธีกรรม รวมทั้งให้สอดคล้องกับยุคสมัย เหมาะกับความต้องการของมนุษย์ในสังคมและมีความกลมกลืนกับธรรมชาติมากขึ้น บุคคลสามารถยอมรับนับถือและปฏิบัติตามได้ เช่น การเจิมติลัคบนหน้าผาก ไชยณพนิกายในศาสนาฮินดูจะเขียนเป็นรูปหนึ่งขีดแนวตั้งที่หว่างคิ้ว แต่สาวกขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยาจะเขียนรูปใบตุลสีหรือกะเพราต่อจากหว่างคิ้วถึงบริเวณสันจมูกด้วย เนื่องจากเชื่อว่าตุลสีเป็นพืชศักดิ์สิทธิ์ตามตำนาน

พิธีฮารตีหรือพิธีบูชาเทพเจ้าและอาจารย์นักบวชผู้ล่วงลับด้วยการถวายไฟ ถือเป็นพิธีกรรมที่พบได้บ่อยครั้งในวาระต่าง ๆ ของขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยา ซึ่งคติฮินดูเชื่อว่า เทพอัคนีหรือเทพแห่งไฟมีหน้าที่เสวยอาหารหรือเครื่องสังเวย และทำหน้าที่ช่วยเป็นสื่อนำเครื่องสังเวยไปถวายเทพเจ้า ด้วยเหตุนี้สาวกจึงทำการจุดไฟจากธูปหรือตะเกียงฮารตีก่อนถวายเครื่องบูชาอื่น ๆ ในทุกพิธีฮารตี ในขณะเดียวกัน การบวชของขบวนการฮะเร คริชณะก็ต้องทำขึ้นในพิธีบูชาไฟทุกครั้ง โดยการโยนธัญพืชลงในกองไฟที่ก่อขึ้น เพื่ออ้อนวอนให้เทพอัคนีเป็นสื่อนำเครื่องสังเวยไปถวายพระกฤษณะ บัณฑอง อางหาญ (สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2556) กล่าวว่า “การโยนธัญพืชลงในกองไฟเสมือนการได้ใส่ลงในโอษฐ์ของพระกฤษณะ” เพราะเปลวไฟที่พวยพุ่งขึ้น หมายถึง เทพแห่งไฟได้นำเครื่องบูชาไปถวายพระกฤษณะแล้ว สอดคล้องกับสุรียา รัตนกุล (2555, หน้า 89) ที่กล่าวถึงความสำคัญของไฟไว้ว่า “ในศาสนาพราหมณ์ เทพแห่งไฟอัคนี (Agni) เป็นเทพที่ได้รับความเคารพนับถือ

อย่างยิ่ง โสลกในฤคเวทมีทั้งสิ้น 1,028 โสลก ในจำนวนนี้ 200 โสลกเป็นโสลกที่สรรเสริญเทพอัคนี โดยเทพอัคนีเป็นผู้ดูแลบ้าน เป็นนักบวชประจำบ้านและเป็นผู้ทำหน้าที่กระทำการบูชาัญญาภายในบ้าน แม้ในปัจจุบันนี้ที่เป็นเวลาภายหลังสมัยพระเวทมากกว่า 3,000 ปี ก็ยังปรากฏว่าคนที่นับถือศาสนาพราหมณ์-ฮินดูยังทำพิธีบูชาไฟอยู่ ด้วยการเทของเหลว เป็นต้นว่า นม น้ำมัน ข้าวเปียกจำนวนเล็กน้อยลงบนไฟ" นอกจากนี้ไฟยังมีความหมายถึงความบริสุทธิ์ด้วย เพราะการบวชในพิธีบูชาไฟเสมือนการเกิดใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยเชื่อว่าไฟจะเผาผลาญกิเลส หรือความชั่วต่าง ๆ ให้หมดไป ส่งผลให้สาวกผู้จะเข้ารับการบวชนั้นบริสุทธิ์จากบาปทั้งปวง

การบวชเป็นพราหมณ์ของสาวกขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยา ได้รับการนิยมมาจากวรรณะพราหมณ์ตามคติฮินดู แต่ขั้นตอนการเป็นพราหมณ์ของศาสนาฮินดูกับขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยานั้น แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือพราหมณ์ในศาสนาฮินดูจะสืบทอดผ่านคนในตระกูล แต่พราหมณ์ในขบวนการฮะเร คริชณะ ผู้ชายในวรรณะใดก็สามารถดำรงตนเป็นพราหมณ์ได้ มิได้ขึ้นอยู่กับสายเลือดหรือตระกูล ขอเพียงแค่นี้มีความปรารถนาตั้งใจศึกษาคำสอนตามแนวทางของขบวนการฮะเร คริชณะอย่างแน่วแน่ ได้รับการบวชขั้นที่สองจากอาจารย์นักบวชหรือครู ที่แต่งตั้งโดยคณะกรรมการการปกครอง (GBC) ของสมาคมนานาชาติเพื่อคริชณะจิตสำนึก (ISKCON) ก็จะได้รับสายศักดิ์สิทธิ์หรือสายยัชโญปวีตเช่นเดียวกับพราหมณ์ในศาสนาฮินดู แสดงให้เห็นว่า ขบวนการฮะเร คริชณะ แม้จะเป็นขบวนการหนึ่งในศาสนาฮินดู แต่ก็ไม่เห็นด้วยกับระบบวรรณะที่สืบทอดทางสายเลือดพร้อมทั้งปฏิเสธความคิดความเชื่อดังกล่าว โดยเห็นว่าบุคคลจะดำรงตนในวรรณะใดก็ได้ขึ้นอยู่กับความปรารถนาส่วนบุคคล มิได้ขึ้นอยู่กับสายเลือดเพียงแต่การดำเนินชีวิตในวรรณะนั้น ๆ ต้องไม่ยึดติดกับผลทางวัตถุและมีจิตตั้งมั่นอยู่ในพระภุชณะ ซึ่งการดำรงตนเป็นพราหมณ์ของขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยานั้น จะมุ่งเน้นที่การศึกษาและการปฏิบัติภักดีโดยจะมีได้มุ่งเน้นที่การเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างมนุษย์กับเทพเจ้าแต่อย่างใด

จุดเด่นอันเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของพิธีกรรมขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยา คือ ทุกพิธีกรรมจะมีความศักดิ์สิทธิ์และมีความสุขสนุกสนานอันเกิดจากการสวดมนตร์ร้องเพลงประกอบเครื่องดนตรีและเต้นรำวคูกันไป เนื่องจาก

สาวกเชื่อว่า การสวดมนต์ร้องเพลงเป็นแนวทางการปฏิบัติภักดีโดยกะตัญถายและเหมาะสมที่สุดในยุคนี้ ฉะนั้น ทุกพิธีกรรมจึงมักมีการสวดมนต์ร้องเพลงเต็มลำอยู่เสมอ แม้จะเป็นพิธีกรรมที่ค่อนข้างแปลกและแตกต่างไปจากสังคมไทยที่เน้นความขลังและศักดิ์สิทธิ์ แต่พิธีกรรมของขบวนการฮะเร คริษณะดังกล่าว นับได้ว่าตอบสนองความต้องการของบุคคลบางกลุ่มในเมืองพัทยา ในลักษณะการปลดปล่อยความทุกข์ทางโลก ด้วยการร้องเพลงเต็มลำอย่างสนุกสนานในทางศาสนาอันเป็นที่พึ่งทางจิตใจ แต่การร้องเพลงเต็มลำจะมีความหมายในแง่การปฏิบัติภักดีโดยกะเพื่อเป้าหมายสูงสุดทางศาสนาหรือการหลุดพ้นได้ก็ด้วยการเชื่อในคำสอนต่าง ๆ อย่างไร้ข้อกังขา มิฉะนั้นก็จะเป็นเพียงการเต็มลำทั่วไปอันเกิดจากความสนุกสนานในจังหวะและดนตรีเท่านั้น

พิธีกรรมที่สาวกได้ร่วมกันปฏิบัตินั้น ล้วนแต่มีที่มาจากความศรัทธาในความเชื่อตำนาน หรือคำสอนที่เกี่ยวข้องกับพระกฤษณะ ฉะนั้น ความเชื่อและพิธีกรรมของขบวนการฮะเร คริษณะในเมืองพัทยาจึงเป็นสิ่งที่ควบคู่กันและสนับสนุนซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ความเชื่อช่วยสนับสนุนให้พิธีกรรมนั้นมีความหมาย เช่น การฟังพระนามหรือเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพระกฤษณะ เชื่อว่าเป็นหนึ่งในหนทางแห่งการหลุดพ้นส่งผลให้การบรรยายคำสอนทางศาสนานั้นมีความศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น ในขณะที่พิธีกรรมเองก็เป็นสิ่งต่อยอดความสำคัญของความเชื่อ เช่น พิธีอภิเษกและพิธีต้อนรับการประสูติพระกฤษณะในวันกฤษณะชนมาอัฐมี เป็นสิ่งต่อยอดความเชื่อเรื่องการมีอยู่จริงและการอวตารของพระกฤษณะ เป็นต้น ฉะนั้นความเชื่อและพิธีกรรมจึงเป็นหนทางเพื่อนำสาวกไปสู่เป้าหมายสูงสุดคือการหลุดพ้น ซึ่งการหลุดพ้นนี้เป็นเรื่องที่อยู่เหนือวิสัยของโลกและไม่สามารถคาดเดาได้ แต่สิ่งที่สาวกสามารถรับรู้หรือได้ประโยชน์จากความเชื่อและพิธีกรรมคือบทบาทที่มีต่อสังคมและตัวของสาวกเอง

จากการศึกษาประติมากรรมที่เกี่ยวข้องกับพระกฤษณะในอดีตที่พบในประเทศไทย เช่น ทับหลังรูปพระกฤษณะปราบนาคกาลิยะ พระกฤษณะยกเขาโควธรณะ เป็นต้น พบว่า ประติมากรรมดังกล่าวแสดงออกถึงพระกฤษณะในฐานะเทพเจ้าผู้เปี่ยมด้วยพลังกำลังและอำนาจ อาจด้วยเหตุผลด้านบทบาทการส่งเสริมอำนาจของชนชั้นปกครองตามความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์-ฮินดูที่ว่ากษัตริย์นั้น เป็นสมมติเทพหรือการอวตารลงมาของพระนารายณ์ แต่ด้วย

ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับพระภุชณะของขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยาปัจจุบัน ไม่มีบทบาทต่อสถาบันการปกครอง แต่มีบทบาทในการดำรงชีวิตของประชาชน บางกลุ่มในเมืองพัทยาที่ต้องการแสวงหาเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นหนทางแห่งการหลุดพ้นด้วยวิธีที่ง่ายและสนุกสนาน ก่อให้เกิดความสบายใจและคลายความกังวลหรือความทุกข์ที่มี ส่งผลให้ชีวิตในโลกปัจจุบันมีความสุข การสร้างสรรค์ประติมากรรมและจิตรกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระภุชณะของขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยา จึงเน้นอิริยาบถที่คล้ายมนุษย์ ดูแล้วสื่อถึงความสุข ความรัก ความเมตตาและความสนุกสนานเป็นสำคัญ เช่น พระภุชณะเป่าขลุ่ยประทับยืน คู่กับนางราธา พระภุชณะเดินรำกับเหล่าโคปี เป็นต้น รวมถึงรูปเคารพพระภุชณะปางซันนาด และรูปเคารพไซตันยะ มหาประภู และนิตยานันทะ (โกระ-นิไต) ก็ล้วนแสดงออกถึงความสุขความสนุกสนานอันเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ ภัคดีโยคะที่สำคัญของขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยา

บทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งของความเชื่อและพิธีกรรมของขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยา ที่มีต่อสาวกผู้นับถือและปฏิบัติตามอย่างเห็นได้ชัด และเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่ง คือการให้ความบันเทิง นอกจากนี้พิธีกรรมของขบวนการฮะเร คริชณะจะประกอบด้วยแบบแผนและความศักดิ์สิทธิ์แล้ว ยังมีความสุข ความสนุกสนานร่วมด้วย โดยเฉพาะการสวดมนต์ร้องเพลงประกอบเครื่องดนตรี และการลุกขึ้นเต้นรำตามจังหวะอย่างสนุกสนาน สาวกเชื่อว่าการเปล่งพระนามของพระภุชณะจะทำให้ได้บุญและเป็นหนทางสู่การหลุดพ้น แต่นั่นก็ไม่สามารถรับรู้ได้แน่ชัด ในขณะที่สิ่งที่สาวกรับรู้และสัมผัสได้อย่างชัดเจนจากการสวดมนต์ร้องเพลงพระนามของพระภุชณะ คือความสุขความสนุกสนานและผ่อนคลายจากความทุกข์ชั่วคราว ซึ่งอารมณ์ที่เกิดขึ้นชั่วคราวนี้ได้มาจากความเชื่อเรื่องการเข้าทรงของเทพเจ้าใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยา ปฏิเสธความเชื่อดังกล่าวอย่างสิ้นเชิง

นอกจากนี้ การประกอบพิธีกรรมของขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพัทยา ยังมีบทบาทต่อการดำรงอยู่ของขบวนการดังกล่าวด้วย เห็นได้จากการที่สาวกรวมตัวประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ร่วมกันที่ศูนย์พัทยาในทุกวันเสาร์เป็นประจำ และพิธีแห่ซันนาดที่จะมีการแจกอาหารมังสวิรัตและหนังสือคำสอนที่เป็นภาษาไทย

แก่บุคคลทั่วไปด้วย ซึ่งการแจกหนังสือคำสอนที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทยนี้เป็นกลวิธีการเผยแพร่คำสอนในลักษณะเข้าพวกประการหนึ่ง กล่าวคือ สวากขบวนการฮะเร คริสณะในเมืองพัทธามีจำนวนไม่มาก ส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติหรือมีเชื้อสายต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ประกอบกับแนวทางปฏิบัติสู่เป้าหมายสูงสุดค่อนข้างแปลกใหม่ไปจากวัฒนธรรมทางศาสนาที่ชาวเมืองพัทธานับถือ แต่การพิมพ์หนังสือคำสอนเป็นภาษาไทยย่อมส่งผลให้คนไทยในเมืองพัทธาเปิดใจยอมรับความต่างทางความเชื่อมากขึ้น ขณะเดียวกันพิธีแห่งคัมภีร์ยังจัดร่วมกับภาครัฐและภาคเอกชนอื่น ๆ ในวันที่เฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 5 ธันวาคม จึงยอมส่งผลให้ขบวนการฮะเร คริสณะในเมืองพัทธาได้รับการยอมรับในฐานะองค์กรทางศาสนากลุ่มหนึ่ง

สรุปผลการวิจัย

ขบวนการฮะเร คริสณะในเมืองพัทธา เป็นขบวนการทางศาสนาที่สืบเนื่องมาจากศาสนาพราหมณ์-ฮินดู โดยคงสาระสำคัญของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูไว้ อาทิ การนับถือเทพเจ้า ความเชื่อเรื่องการอวตาร คำสอน วัตรปฏิบัติ และพิธีกรรม แต่ได้รับการปฏิรูป และเลือกรับปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสังคมเมืองพัทธา และความเชื่อดั้งเดิม เช่น ให้ความสำคัญกับเทพเจ้าแต่นับถือพระกฤษณะเป็นเทพเจ้าสูงสุด มีใช้มหาเทพตรีมูรติอย่างในคติฮินดู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคคลิกลักษณะของพระกฤษณะมีความใกล้เคียงกับมนุษย์ นอกจากนี้ยังมีความใกล้ชิดและผูกพันกับมนุษย์ดังที่ปรากฏในมหากาพย์และปุราณะ ขณะที่การอวตารของเทพเจ้านั้นก็ยังคงสืบเนื่องมาจากคติฮินดู โดยเฉพาะพระนารายณ์อวตารสิบปาง แต่ขบวนการฮะเร คริสณะในเมืองพัทธายังเชื่อว่าไซตันยะ มหาประภู ผู้ริเริ่มการสวดมนตร์ร้องเพลงเป็นอวตารของพระนารายณ์หรือพระกฤษณะด้วย ซึ่งนับเป็นการเพิ่มความน่าเชื่อถือของคำสอนและแนวทางปฏิบัติของขบวนการดังกล่าว ให้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้นเนื่องจากถ่ายทอดมาจากพระกฤษณะอวตารโดยตรง

คำสอนต่าง ๆ ของขบวนการฮะเร คริสณะในเมืองพัทธา ก็ล้วนสืบเนื่องมาจากคติฮินดู เช่น ธรรมชาติของวัตุสามประการ ขั้นตอนการดำเนินชีวิตของบุคคลในสี่ช่วงวัย (อาศรมสี่) หรือหน้าที่ทางสังคมของบุคคลสี่ประการ (วรรณะสี่)

แต่ขบวนการดังกล่าวปฏิเสธหลักวาระหน้าที่ที่สืบทอดทางสายเลือดหรือคนในตระกูล กล่าวคือ ผู้ที่เกิดในวาระใดก็สามารถดำรงตนเป็นพราหมณ์ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ ความปรารถนาของบุคคลนั้น ๆ เป็นสำคัญ อันแสดงให้เห็นถึงความเชื่อเรื่อง ระบบวาระ แต่ไม่ยึดติดตามธรรมเนียมเดิมของคติฮินดู ขณะที่ข้อห้ามปฏิบัติ สี่ประการ (ศีลสี่) อันถือเป็นข้อห้ามสำคัญของขบวนการฮะเร คริชณะ นอกจาก จะห้ามรับประทานเนื้อวัวตามคติฮินดูแล้ว ขบวนการดังกล่าวยังห้ามรับประทาน เนื้อสัตว์รวมถึงสิ่งเสพติดทุกชนิดด้วย อีกทั้งการหลุดพ้นของขบวนการฮะเร คริชณะ ก็คือการเป็นหนึ่งเดียวกับพรหมันตามคติฮินดู ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดอีก แต่ขบวนการ ฮะเร คริชณะเชื่อว่า แม้หลุดพ้นแล้วดวงวิญญาณก็ยังคงเป็นปัจเจก หรือเป็นเพียง ส่วนหนึ่งของพรหมันหรือพระกฤษณะเท่านั้น และปฏิบัติรับใช้พระกฤษณะยัง ดินแดนของพระองค์อย่างมีความสุข

พิธีกรรมต่าง ๆ ที่สาวกขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพ็ททยาึดถือปฏิบัติ ก็ล้วนสืบเนื่องมาจากพิธีกรรมในศาสนาฮินดูที่มีพราหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธี แต่ขบวนการดังกล่าวผู้ประกอบพิธีจะเป็นใครก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเป็นพราหมณ์ เสมอไปเพียงแต่ขอให้รู้หลักพิธีกรรมเป็นสำคัญ แสดงให้เห็นถึงการลดทอนบทบาท ของพราหมณ์ในฐานะผู้ติดต่อสื่อสารกับเทพเจ้า หรืออำนาจเหนือธรรมชาติ เหลือเพียงการดำรงตนเป็นผู้ศึกษาและปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนาอย่างเคร่งครัด เท่านั้น อันสะท้อนให้เห็นถึงความใกล้ชิดระหว่างมนุษย์กับเทพเจ้าที่สามารถสัมผัส ได้ด้วยตนเอง นอกจากนี้ การปฏิบัติภักดีโยคะถือเป็นมรรคหรือแนวทางหนึ่ง เพื่อการหลุดพ้น แต่ขบวนการฮะเร คริชณะในเมืองพ็ททยาเน้นว่าการปฏิบัติภักดีโยคะ หรือการอุทิศตนเสียสละรับใช้พระกฤษณะเป็นแนวทางเดียวที่จะทำให้หลุดพ้นได้ วิธีที่ง่ายที่สุด คือ การสวดมนตร์ร้องเพลงโดยเฉพาะบทมหามนต์ที่มีเพียง 16 คำ ซึ่งสาวกจะสวดหรือร้องวนซ้ำไปเรื่อย ๆ โดยสามารถเปลี่ยนทำนองได้ตามเหมาะสม ทั้งนี้อาจมีเครื่องดนตรีประกอบจังหวะและเต็นรำประกอบการสวดมนตร์ร้องเพลง ได้ด้วย ซึ่งค่อนข้างสวนทางกับวัตรปฏิบัติเพื่อการหลุดพ้นทางพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท ที่ประชาชนชาวเมืองพ็ททยาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ ที่เน้นการปฏิบัติกรรมฐาน โดยเฉพาะการทำสมาธิเป็นสำคัญ แต่ขบวนการฮะเร คริชณะก็ยังคงดำรงอยู่ใน เมืองพ็ททยาท่ามกลางวัตรปฏิบัติที่แตกต่างทางศาสนา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสอดคล้อง

กับความต้องการของบุคคลบางกลุ่มที่ต้องการแสวงหาแนวทางแห่งการหลุดพ้นแบบใหม่ที่สามารถปฏิบัติได้ง่าย หลีกเลี่ยงความเครียดทางสังคมของเมืองพัทยา และการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย

จากการศึกษาโดยประยุกต์ใช้แนวคิดสัญวิทยาเพื่อค้นหาความหมายที่แท้จริงและนัยสำคัญของบางประการของความเชื่อและพิธีกรรมของขบวนการฮะเร คริสณะในเมืองพัทยา พบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมของขบวนการดังกล่าวก่อตัวขึ้นเป็นโครงสร้างหลวม ๆ ตามแบบคติพราหมณ์-ฮินดู ที่สามารถยืดหยุ่นได้ตามวัฒนธรรมหรือมีการเลือกรับปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสังคมเมืองพัทยาและความเชื่อดั้งเดิมนั้นคือการเลือกรับเอาวิธีปฏิบัติแบบใหม่ที่เน้นความสุขสนุกสนานเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคลบางกลุ่ม นับถือพระกฤษณะเป็นเทพเจ้าสูงสุดแต่ก็ไม่ล้มเลิกศรัทธาเทพเจ้าองค์อื่น ๆ ในศาสนาฮินดูตามแบบความเชื่อดั้งเดิม รวมถึงการไม่ปฏิเสธในพุทธานุภาพของพระพุทธเจ้าที่ประชาชนชาวเมืองพัทยาส่วนใหญ่ให้ความเคารพนับถือ ความเชื่อของขบวนการดังกล่าวจึงมีนัยที่สำคัญคือการสื่อถึงพลังอำนาจของพระกฤษณะในฐานะบุคลิภาพสูงสุดของพระเจ้าที่สถิตอยู่ทุกหนแห่ง และสิ่งมีชีวิตทั้งมวลล้วนเป็นอณูหนึ่งของพระองค์ที่ต้องให้ความเคารพนับถือผ่านสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในมหากาพย์และปุราณะ รวมถึงสัญลักษณ์ในพิธีกรรมต่าง ๆ ขณะที่พิธีกรรมส่วนใหญ่ของขบวนการฮะเร คริสณะในเมืองพทยานั้นมีลักษณะเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งที่ต้องศรัทธาในความเชื่ออย่างไร้ข้อกังขา จึงจะเข้าใจถึงความหมายที่แท้จริงของพิธีกรรมที่มีเป้าหมายสูงสุดเพื่อการหลุดพ้น มิใช่ความสุขที่เกิดขึ้นชั่วขณะจากการสวดมนตร์ร้องเพลง

จากการศึกษาโดยประยุกต์ใช้แนวคิดบทบาทหน้าที่นิยม พบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมของขบวนการฮะเร คริสณะในเมืองพัทยามีบทบาทเฉพาะประชาชนเท่านั้น ไม่มีบทบาทต่อการเมืองการปกครองแต่อย่างใด ถึงกระนั้นขบวนการดังกล่าวก็ยังคงดำรงอยู่ในเมืองพัทยา อันเนื่องมาจากความเชื่อและพิธีกรรมที่มีบทบาทตอบสนองความปรารถนาของบุคคลบางกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตในเมืองพัทยา โดยเฉพาะในฐานะชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย การเข้าถึงสวัสดิการและอำนาจของรัฐนั้นเป็นเรื่องยากหากเทียบกับการเข้าถึงเทพเจ้าผู้มีพลัง

อำนาจสูงสุดทางจิตใจ ประกอบกับวัตรปฏิบัติต่าง ๆ ที่อาจจะดูแปลกใหม่แต่ก็ไม่ได้ ผิดกฎหมาย ทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนบางแห่ง ส่งผลให้ ขบวนการฮะเร คริสณะสามารถเผยแพร่ความเชื่อ และดำรงอยู่ได้ในสังคมเมืองพัทยา อย่างค่อยเป็นค่อยไป

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมของขบวนการฮะเร คริสณะในเมืองพัทยา ศึกษารวบรวมข้อมูลโดยเฉพาะที่ศูนย์พัทยาเป็นส่วนใหญ่ ขณะที่ขบวนการ ดังกล่าวเผยแพร่ในหลายจังหวัดของประเทศไทยตามเมืองท่องเที่ยวสำคัญอย่าง กรุงเทพมหานคร ภูเก็ต เกาะสมุย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นต้น ผู้วิจัยเห็นว่า น่าจะมีการศึกษาข้อมูลของขบวนการฮะเร คริสณะศูนย์อื่น ๆ ในประเทศไทยร่วมด้วย รวมทั้งกลุ่มความเชื่อทางศาสนาอื่น ๆ เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบองค์ประกอบร่วม และต่าง อันจะแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของพื้นที่หรือความเชื่อทางศาสนา นั้น ๆ รวมถึงการศึกษาความสัมพันธ์และการสร้างเครือข่ายของผู้นับถือพระกฤษณะ ในขบวนการฮะเร คริสณะตามศูนย์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจถึงกระบวนการ มีส่วนร่วมและการดำรงอยู่ของขบวนการฮะเร คริสณะในประเทศไทย

รายการอ้างอิง

- จิรพัฒน์ ประพันธ์วิทยา. (2535). พระภุชณะในประเทศไทย. *ศิลปากร*, 35(6), 8-21.
- วัชรระ งามจิตรเจริญ. (2547). บทวิพากษ์ปรัชญาภควัตคีตา. *วารสารศิลปศาสตร์*, 4(1), 32-46.
- วิทยา ศักยาภินันท์. (2549). *ศาสนาฮินดู*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุริยา รัตนกุล. (2555). *พิธีกรรมในศาสนา เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุริยา รัตนกุล. (2555). *พิธีกรรมในศาสนา เล่ม 2* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

สัมภาษณ์

- ภุชณะ สังคีตทาน. (2556, 2 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.
- เดวี สุศิระพร. (2557, 3 ตุลาคม). สัมภาษณ์.
- บัวทอง อางหาญ. (2556, 25 พฤษภาคม). สัมภาษณ์.